

Sayılar ve Gerçeklerle
DÜNYADA İŞSİZLİK DURUMU
(1974 - 1975)

Prof. Dr. Orhan TUNA

GİRİŞ

Sayın dinleyiciler!

Dünya emek piyasaları üzerine bir müddettenberi kara bulutlar çökmüş, ülkeler ve bölgeler arası emek mobilitesi durmuş hatta bir "ricat-geri çekilme" hareketi başlamıştır. Filhakika gelişmekte olan ülkelerde esasen öteden beri devamlı bir dert, sosyal bir sancı ve bir numaralı mesele durumunda olan işsizlik, 1974 yılının başlarından itibaren gelişmiş ülkelerde de vehametini gittikçe arttıran bir seyir takip etmiş, İkinci Cihan Savaşı sonrasında en yüksek seviyeyi bulmuş, 1967/1968 resessiyon dönemindeki işsizlik hadlerini bir hayli geride bırakmıştır. Bu itibarla halihazır işsizliğin özellikle Avrupa Topluluğu ülkelerinde ve bu ülkeleri temsil eden çeşitli kuruluşların üzerinde bir şok tesiri yaptığına şaşmamak gerekmektedir. Aşırı istihdamdan birden bire ve beklenmedik şekilde böyle bir duruma sürüklenen Topluluk camiasında, bir taraftan bu kütleli işsizliğin sebepleri araştırılırken, diğer taraftan hastalığın tedavisi çareleri üzerinde durulmaktadır.

Nitekim tüm Toplulukta ortalama olarak işsizlik oranındaki artış bir yıldan diğerine % 52.4 de ulaşmış bulunmaktadır. Ancak durumun daha da ciddileşmesinden endişe edilmektedir. Zira bir taraftan enflasyon ve petrol krizi, diğer taraftan ücretler genel seviyesindeki aşırı yükselmeler, yahut harcamaların ve yatırımların kısılması ve üretimin gerilemesi, üzerinde durulan sebepler arasındadır. Avrupa ekonomik topluluğunda, bazılarınca "zorlu".

bazılarınca “düşündürücü”, bazılarına göre ise “ciddi” olarak vasıflanan hali hazır sosyal durum, topluluğun iş gücü üzerinde etkili olabilmesi için harekete geçmesini gerektirmektedir¹. Bu itibarla 29 milyon Avrupalı işçiyi temsil eden Avrupa Sendikaları Konfederasyonu başkanı Otto Heinz Vetter “İşsizlik ufku karartmaktadır” demek suretiyle, hâdisenin vehametine işaret etmiş bulunmaktadır.

Diğer taraftan yukarıda da temas ettiğimiz gibi, gelişmekte olan ülkelerde bilhassa tasarruf ve yatırımların düşüklüğünden ve nüfusun ziraat sektöründe yığılmış âtil bir istihlal faktörü halindeki durumdan ileri gelen devamlı gizli işsizlik hakim bulunmaktadır².

Bu konferansımızda bütün dünya ülkelerinin içinde bulunduğu durgunluk ve resessiyonun ve bir kısım sanayi dallarının karşılaştıkları krizin esasen bilinen sebepleri üzerinde kısaca durduktan sonra, daha çok Türkiyenin son on yıl içinde bir çok bakımlardan ümit bağladığı “emek göçü”nün halen girdiği çıkmaza yol açan Batı Avrupa ülkelerinde, bu arada tahsisen Federal Almanya'da cari olan işsizlik durumuna temas etmek istiyoruz³.

Şimdi türlü ülkelerdeki istihdam durumuna, bir arada özellikle yabancı memleketlerde çalışan işçilerimizin % 76,4 nün istihdam imkânı bulduğu Federal Almanya emek piyasasına kısaca göz gezdirelim :

Bir taraftan ülkede işsizliğin tazyikini azaltmak, diğer taraftan öteden beri kronik bir dar boğaz teşkil eden dış ticaret açıklarını kapatmak ve ödemeler dengesini ayakta tutmak için ümitlerini Batı Almanya'da çalışan işçilerimize bağlamış olan Türkiye-

1) Bk. “Avrupa Topluluğu” Dergisi, sayı 3, Ankara.

2) Bk. Kenan Gürtan; Az Gelişmiş Ülkelerde İşsizlik Yönünden Nüfus Bünyesi ve Türkiye'deki Durum, Sosyal Siyaset Konferansları, 20. kitap.

3) Not : Çeşitli ülkelere ait işsizlerin, yarım gün çalışmaların, kadınların, çocukların ve müstahdemlerin sayı ve oranlarında ayrıca savaş sonrası birinci ve ikinci resessiyon dönemleri sayılarında, metinde bazı sapmalar olmuştur. Bunun sebebi, bir taraftan aylardan ileri gelen, diğer taraftan yazıda kullanılan çeşitli kaynaklardan doğan farklılıklardır.

nin, 1974 yılından itibaren bu ümitleri oldukça sarsılmış bulunmaktadır. Gerçekten Batı Almanya emek piyasasının hali hazır durumu Türkiye'yi sevindirecek bir manzara göstermemektedir. Adı geçen ülkede emek piyasasının manzarası 1974 yılının özellikle ortalarından itibaren gittikçe kötüleşmiş, aynı yılın son baharından itibaren piyasadaki gevşeme temayülleri bir ressesiyon şeklini almış, ve yirmibeş yıldan beri görülmemiş bir bunalım içine girilmiştir.

Aslında Batı Almanya emek piyasasında bir yandan strüktürel, diğer yandan konjonktürel tesirlerle meydana gelen gerileme ve kötüleşme halen sükunete kavuşmamıştır. El'an da bu gerileme sürecinin aktivitesinden kaybettiğini söylemeğe imkân yoktur. Zira emek piyasası durumunun, 1975 yılının ilk dört aylık devresinin sonunda daha elverişli bir görünüş içinde olmasına rağmen, gerçekte bu yılın ilk iki aylık döneminde mevsim şartlarının itici gücünün bir ferahlamağa yol açtığı meydandadır. Filhakika Federal Hükümetin 1974 yılının Aralık ayından itibaren uygulamaya başladığı konjonktür programının istihdam politikası bakımından yol açtığı kolaylıklar, yani ücret masrafları primleriyle mobilite zamları, firmaların iş gücü talepleri üzerinde özendirici tesirlere imkân hazırlamış ve netice itibariyle kısa vadeli de olsa, emek piyasasında bir düzelmeyin ortaya çıkmasına sebep teşkil etmiş bulunmakla beraber, böyle bir politika ne işverenler, ne işçiler nezdinde kâfi bir anlayış ve takdire mazhar olmamıştır. Federal Hükümetin emek piyasasını harekete getirmek maksadiyle tahsis ettiği 600 milyon Marktan 300 milyon Markın yeni işe yerleştirmelere ayrılması gerekirken, bunun ancak dörtte biri kullanılabilmiştir. El'hasil emek gücü ve ekonomik alış-veriş bakımından Türkiye'nin en çok ve en yakın münasebette bulunduğu bir ülke olan Batı Almanyanın ekonomik hayatında önümüzdeki aylarda, özellikle 1975/1976 kış sezonunda esaslı bir düzelmeyin meydana geleceği ve ekonomik duraklama ve ressesiyonun tamamıyla atlatılacağı hususundaki ümitlerin büyük ölçüde sağlam temellere dayanmadığı anlaşılmaktadır. Özellikle ülkenin sanayiciler birliği başkanı Herr Sohl temsil ettiği birlik adına karamsar olduğunu ifade etmektedir⁴. Hatta yukarıda bahsi geçen 1975/

4) Bk. Frankfurter Allgemeine Zeitung, 19.9.1975.

1976 kış döneminde işsizler ordusu sayısının bir buçuk milyona ulaşacağı ileri sürülen iddialar arasındadır⁵.

Diğer taraftan bu kabül görüşlere karşı ülkede işsizlik durumunun bugünkü yüksek seviyesinde istikrar bulunduğu, yetkili mercilerce işaret olunmaktadır. Filhakika Nürnberg'de kurulu istihdam ofisinin bildirisine nazaran, yaz mevsimi sonunda işsizlik oranı %4.5 dir ve sayı itibariyle 1.035.000 den ibarettir. Aynı yılın daha önceki aylarına nazaran sayı itibariyle cüz'i bir azalma varsa da bunun konjonktür durumundaki değişme ile bir ilgisi olmadığı belirtilmektedir⁶.

Öte yandan Federal Almanya da kendilerini istihdam ofislerine kaydettirmiş bulunan işsizlerin sayısı Temmuz 1975 Ayı sonunda 1.035.235 şahıstan ibarettir. Ayrıca 139.000 insan kısmî istihdam imkânı aramaktadır. İşsiz kadınlardan % 33'ü yarım gün iş aramaktadır. Federal Çalışma Bakanlığının bildirdiğine göre, 561.500 şahıs işsizlik parası ve 104.300 şahıs ise işsizlik yardımı almaktadır. Tüm işsizler sayısı ile işsizlik parası + işsizlik yardımı alanların toplamı arasındaki fark, aslında halen işsiz olan şahısların evvelce işsizlik sigortasına tâbi işlerde çalışmamış olmalarından, netice itibariyle bunların işsizlik parası ve yardımı üzerinde her hangi bir talep haklarının mevcut bulunmamasından ileri gelmektedir⁷. Bu suretle yılın ilk yedi ayında Federal Almanya istihdam kurumu 8.3 Milyar Mark tutarında işsizlik parası ödemiştir⁸. İşsizlikle ilgili bütün harcamalar toplamı 1975 yılının ilk 1. ayında 19 milyar Markı aşmıştır⁹.

Şimdi durumu daha iyi kavrayabilmek için emek piyasası ile alakalı bazı sayılar vermeğe çalışalım¹⁰.

- 5) Bk. Handelsblatt, 12.8.1975.
- 6) Bk. Neue Zürcher Zeitung, 5.9.1975.
- 7) Bk. Frankfurter New Presse, 26 August 1975.
- 8) Bk. Neue Zürcher Zeitung, 6.8.1975.
- 9) Bk. Rheinische Post, 3.12.1975.
- 10) Kaynak : Arbeits - und Sozialstatistische Mitteilungen, sayı : 10-11, Oktober 1975/November 1975, 26 Jahrgang Bonn. Bundesministerium Für Arbeit und Sozialordmung.

**Batı Alman sanayiinde çalışanların (işçi - müstahdem)
sayısındaki gelişmeler**

Yıl	İşçi - Müstahdem toplam	İşletme sayısı
1964	8.301.200	59.273
1969	8.308.300	56.311
1970	8.603.400	56.219
1971	8.537.900	56.111
1972	8.340.200	55.796
1973	8.368.400	55.450
1974	8.143.500	54.543
1975 Ocak	7.818.700	53.169
1975 Şubat	7.767.800	53.082
1975 Mart	7.721.600	53.009
1975 Nisan	7.681.000	52.925
1975 Mayıs	7.640.600	52.875
1975 Haziran	7.602.600	52.813

İşsizlik, Artış Oranı ve İşe Yerleştirilenler

Aylar	Geçen yılın aynı ayına nazaran			Erkek işsiz	Kadın işsiz
	İşsiz sayısı	artış oranı			
1975 Ocak	1.154.295	% 86.0		718.622	435.633
1975 Şubat	1.183.501	% 90.8		747.001	436.500
1975 Mart	1.114.048	% 98.3		692.086	421.962
1975 Nisan	1.087.078	% 110.1		647.637	439.441
1975 Mayıs	1.017.716	% 122.7		592.701	425.015
1975 Haziran	1.002.135	% 122.4		574.356	427.779

Not : Geçen yılın aynı devresine nazaran toplam artış oranı % 122.4
Toplam erkek işsiz 574.356 Erkeklerde geçen yıla nazaran
artış oranı % 146.7

Yabancı işçilerde altı ay sonundaki işsiz sayısı 156.154
Yabancı işçilerde geçen yılın aynı devresine nazaran işsiz-
lik oranı % 15.6
Yabancı işçilerde erkek işsiz miktarı 96.492 (% 16.8)
Yabancı işçilerde kadın işsiz miktarı 59.662 (% 13.9)

Kaynak : Arbeits - und Sozialstatistische Mitteilungen, Heft 9 Sep-
tember 1975, Jahrgang. (Der Bundesminister für Ar-
beit und Sozialordnung).
İşsiz sayısı 1975 yılı Ocak : 1.154.295.

Buna karşı bütün Batı Almanya'da işe yerleştirilenler

	Sayı	Geçen yıla nazaran oran
Ocak 1975	221.063	— 28.1
Şubat 1975	246.236	— 25.5
Mart 1975	260.576	— 25.4
Nisan 1975	261.801	— 27.3
Mayıs 1975	264.282	— 28.1
Haziran 1975	263.277	— 29.6
Toplam değişme		— 29.6

Erkeklerde geçen yıla nazaran işe yerleştirilenlerde eksilme — 36.2

Kadınlarda geçen yıla nazaran işe yerleştirilenlerde eksilme — 20.1

Kaynak: Arbeits - und Sozialstatistische Mitteilungen, Heft 9,
September 1975, 26 Jahrgang.
(Der Bundesminister für Arbeit und Sozialordnung).

Batı Almanya Emek Piyasasında Yapısal Değişmeler

	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
Toplam nüfusa göre kazanç faaliyetine katılanların yüzdesi	45.9	45.3	43.8	43.6	43.9	44	43.6	43.2	43.1	42.2	40.6
Kendi nam ve hesabına çalışanların yüzde payı	8.8	8.5	8.3	8.0	7.7	7.3	7.1	6.8	6.7	6.5	6.4
Bağımlı olarak çalışanların yüzde payı	37.1	36.8	35.5	35.6	36.2	36.7	36.5	36.5	36.4	35.7	34.2
Yabancı işçilerin yüzde payı	4.1	4.6	4.0	4.0	5.2	6.8	8.0	8.5	9.3	9.4	8.7

Kaynak : Handelsblatt, 26 November 1975.

İşsizlik Strüktürü

(Statü, Cinsiyet ve Tabiiyete Göre İşsizlerin Oranı)

Toplam	Erkekler	Kadınlar	Yabancılar	Müstahdemler	İşçiler
4.4	4.1	5.0	6.9	2.7	5.9

Kaynak : Handelsblatt, 25 November 1975.

Yukarıdaki tablolara ve bu tablolardaki bilgileri türlü mevsim değişikliklerine göre belirten eldeki malûmata göre :

Önce en fazla işsizliğin müstahdem gurupta çıktığı anlaşılmaktadır. Bu guruptaki işsiz sayısı 30.116 ye ve oranı ise + 15.1'e yükselmiştir. Ayrıca müstahdemlerle ilgili açık işyerleri sayısında % 9.4 düşme kaydedilmiştir¹¹. Gerçekten bürolarda, sanayi ve ticaret sektörlerinin idari işlerinde çalışanlarda işsiz sayısı artmıştır¹².

Ayrıca Federal Almanya istihdam bürosu başkanı Stügl de müstahdemler arasında işsizliğin artmış olduğuna işaret etmiş, özellikle meslekî öğrenim görmemiş olan müstahdemlerde işsizlik oranının daha da yüksek olduğunu söylemiştir.¹³

Diğer taraftan yaz aylarında istihdam bürolarına başvuranların sayısı 314791 rakkamına ulaşmıştır. Bu rekor bir sayı teşkil etmektedir. Gençler yaşlılara nazaran daha çabuk iş bulmaktadır. Kalifiye işçilerin iş bulma şansları daha yüksek görünmektedir. Kadınlar arasında işsizlik daha yaygındır. Bu grup ayrıca daha uzun süre işsiz kalmaktadır.

Filhakika 1961 ile 1971 arasında Federal Almanyada 15 yaşın üstündeki kadınların sayısı 23.8 milyondan 25.4 milyona yükselmiş yani % 7 kadar artmıştır. Aynı devre zarfında iş hayatındaki kadınların sayısı 9.7 milyondan 9.5 milyona düşmüştür. Yani %2 azalma vardır. Bu suretle bahis konusu on yıl içinde kazanç faaliyetine katılan kadınların nisbeti % 40.9 dan 37.6 ya

11) Bk. SPD - Pressedienst, 5.8.1975.

12) Bk. Frankfurter, Neue Presse, 5.9.1975.

13) Bk. Frankfurter Allgemeine Zeitung 5.12.1975.

düşmüştür. Bu rakkamların arkasında gayet ehemmiyetli bazı strüktür değişikliklerini aramak icap eder.

Şöyle ki :

1) 1961 ile 1971 arasında işgücüne katılma oranları genellikle yüksek olan 20-30 yaş arasındaki kadınların sayısı % 14 kadar azalmış, buna karşı 65 yaşın üstündeki kadınların sayısı, ki bunlar tabii olarak fazla miktarda meslek hayatına katılmamaktadırlar, % 42 nisbetinde artmıştır.

Sayıardan açıkça anlaşılmalıdır ki, kadın nüfusun yaş bünyesindeki bu kayma, aynı zamanda iş hayatındaki kadın çalışma durumuna da tesir etmektedir.

2) Diğer taraftan kadınların yetişme ve eğitim zamanları uzamıştır. Meselâ 1961 de 15-20 yaşları arasındaki kadınların % 22'si okullarda eğitim görmekte iken, 1971 de bu oran bir misli artmış ve % 46 ya yükselmiştir. Buna uygun olarak bu yaş grubunun işgücüne iştirak oranı % 78 den % 51 e düşmüştür.

3) Ayrıca iktisadî branşlardaki değişiklik ve kaymalar da dikkati çekmektedir. Ziraat sektöründe çalışan kadınların sayısı büyük ölçüde azalmıştır (1961 denberi % 41, evli kadınlarda ise % 33). 1961 de ziraat sektörü bütün çalışan kadınların % 20 sini istihdam ederken, bugün bu nisbet % 12 ye düşmüştür. Çalışan kadınların üçte biri, dün olduğu gibi, bugün de istihsal eden mesleklerde, % 21 i ticaret ve münakalât işletmelerinde (1961 de % 18.7), % 34'ü hizmet işletmelerinde çalışmaktadır. (On yıl önce bu hizmet sektöründe çalışanların oranı % 28 den ibaret idi.)

4) Öte yandan evli kadınların, kadın çalışması üzerindeki tesirleri müsbet olmuştur. Bunların sayısı bahis konusu on yıl içinde % 11 artmıştır. Buna mukabil meslek sahibi evli kadınların sayısı bir misli artmıştır : % 21. Ziraatte çalışan kadınların sayısındaki dikkate değer azalmaya rağmen, bu sahada yine evli kadınlar ön safda bulunmaktadır. Evli kadınların kazanç faaliyetlerine katılma nisbeti 1971 de 35.9'a yükselmiştir. 1961 de bu nisbet % 32.8 idi. Ziraat dışı sektörlerde çalışan evli kadınların sayısı on yıl öncesine nazaran % 62 nisbetinde yükselmiştir.

5) İşçi sınıfıyla çalışan (ziraat hariç) 15 yaşından küçük çocuklara sahip anaların sayısı dikkati çekecek şekilde artmıştır:

1961'e nazaran % 65 yükselmiştir. Bilumum çalışan anaların bu devre içinde oranları % 17'ye yükselmiştir. Aanaların ev dışındaki faaliyetleri hâkim bir durum haline gelmiştir.

6) Federal Almanyada hiç de küçümsenemeyecek olan kadın çalışmasının ehemmiyeti, nihayet yabancı kadınları da kavramaktadır. 15 yaşın üstündeki yabancı kadınların sayısı 1961 ile 1971 arasında dört misli artmıştır ve 668.000 rakkamına yükselmiştir. Yabancı kadınları bu yüksek iştirak nisbeti olmasa idi, meslekdeki kadınların sayısı 1961 yılına nazaran % 2 yerine % 6 azalacaktı¹⁴.

Hülâsa bu ülkede emek piyasasının durumu kadın işçiler arasında işsizliğin çok yaygın olduğunu göstermekte ve "kadınların nihayet tekrardan ev kadını olmak mecburiyetinde buldukları gerçeğini" ortaya koymaktadır. Ancak sendikalar bunun bir "çözüm" olamayacağını ileri sürmektedirler. Bu arada kadınlar da "endüstrinin yedek ordusu" durumuna gelmek istememektedirler¹⁵.

Diğer taraftan Batı Almanyada müstahdemler arasında işsizlik yukarıda da işaret edildiği gibi, daha yaygın görünmektedir. Temmuz ayı içinde işsiz kalanların sayısı 30.116, oran % 15.1 dir. Müstahdemlerle ilgili açık iş yerlerinin sayısında ise % 9.4 e düşme olmuştur. Filhakika idarî işlerde ve sanayi ve ticaret sektörlerinin büro hizmetlerinde çalışanların sayısında Ağustos 1975 ayında işsiz sayısı artmıştır¹⁶. Bununla beraber Ağustos ayında mevsim şart ve icapları neticesi olarak bütün ülkede işsizlerin sayısında % 4.5 oranında bir gerileme kaydedilmiştir. Bu suretle tüm işsizlik haddi % 5.8'e düşmüştür. Mamafih bunun nisbî ve geçici bir ferahlama olduğuna şüphe yoktur. Bu arada çok zaman gözden uzak kalan "sessiz bir değişme" nin Batı Almanya emek piyasalarında hükmünü icra etmekte olduğunu söyleyelim. Filhakika ilk defa olmak üzere 1974 yılında bu ülkede, yabancı işçiler bir tarafa bırakıldığı takdirde, müstahdem oranı işçi oranını

14) Bk. Sozialer Fortschritt, Ekim 1973.

15) Bk. Neue Zürcher Zeitung, 10.9.1975.

16) Bk. Frankfurter Neue Presse, 5 September 1975.

geçmiştir. Bu suretle uzun dönemli trend dikkate değer bir noktaya ulaşmış bulunmaktadır. Öte yandan henüz 25 yıl önce, 1950 de bağımlı olarak çalışan 16.8 milyon insanın ancak dörtte biri müstahdem ve memur, dörtte üçü ise işçi durumunda idi. 1974 de ise bağımlı olan 20 milyon kişinin yarısından fazlası bürolarda ve devlet dairelerinde çalışmaktadır. Böyle bir trendin sonuna ulaştığını söylemeğe imkân yoktur. Aslında gittikçe komplike bir mahiyet alan ekonomi, otomasyon ve teknik ilerleme bir taraftan daha fazla plânlama, kontrol, idari çalışmalar ve hizmet gibi faaliyetleri icap ettirir ve bu kabil faaliyetleri arttırırken, diğer taraftan ellerin gördükleri işleri azaltmaktadır¹⁷.

Ayrıca küçük ve orta işletmelerde çalışanların işsizlik olayı ile karşılaşması, büyük işletmelere nazaran daha fazla olmuştur¹⁸.

Öte yandan işsizliğin devam süresi de dikkati çekecek bir eksik % 18.2 si bir ay, % 31.2 si 1-3 ay, % 27.1 i 3-6 ay, % 18.2 si 6-12 ay, % 4'ü 1-2 yıl, % 1.3 ü ise iki yıldan fazla sürmektedir¹⁹.

Dikkate değer bulunan başka bir husus, Batı Almanya da, 1967 yılında meydana gelen işsizlikle, 1974 den bu yana karşılaşılan işsizlik hâdisesinin birbiriyle kıyaslanmasıdır.

Diğer taraftan bir kısım çevreler 1974 işsizliğini, 1967 nin resesiyon devresindeki işsizlikle kıyaslamaktadırlar. Ancak sırf global rakkamların mukayesesinin yanlış neticelere götürebileceğine dikkati çekmek gerekir. Zira 1974 de işsizler içinde kadın ve erkek işsizlerin oranları arasında kısmî bir yakınlık olduğu halde (erkekler % 52.8 ve kadınlar % 47.2), 1967 de işsizler içinde erkeklerin oranı % 71.3 idi. Şu halde o tarihte işsizliği temsil eden esas gurup erkeklerdi.

Ayrıca yaş gurupları içinde işsizlerin durumu da değişiktir. 1967 de işsiz erkekler içinde % 23.3 ü altmış yaşın üstünde olduğu halde, 1974 de ancak % 11.3 ü altmış yaşın üstündedir. Bu yarından daha azı temsil etmektedir. 1967 de kadınlar bakımından % 8.1 iken, 1974 de bu oran % 4.7 dir. Bu durumu işverenlerin,

17) Bk. Neue Hannoversche Presse, 16.6.1975.

18) Bk. Handelsblatt, 30.6.1975.

19) Bk. Frankfurter Allgemeine Zeitung, 24.9.1974.

aldıkları türlü tedbirlere bağlamak mümkündür. (İşletme tedbirleri, uygun çalışma yerlerinin hazırlanması, işe şekil verici plânlar vesaire gibi.)

Buna mukabil işsizliğin siklet merkezi gerek erkeklerde, gerek kadınlarda % 66.9 ve % 71.5 le gençlere ve orta yaşlılara kaymıştır. Halbuki 1967 de bu erkeklerde % 55.6, kadınlarda ise % 62.8 dir.

1967 ye aykırı olarak işsizlik türlü meslek guruplarında da değişiklik göstermiştir. Özellikle kadın işsizliğinde meslek guruplarında kuvvetli kaymalar olmuştur. 1967 de işsizler arasında erkeklerin % 74.2 si imalât sanayiinde ve % 17.4 ü hizmet sektöründe bulunmasına karşı, bugün işsizler arasında erkeklerin % 62.2 si imalât sanayiinde, % 28.5 ü hizmet sektöründe ve % 9.3 ü ise diğer meslek guruplarında görülmektedir. Kadınlarda 1967 de toplam işsiz kadınların % 63 ü imalât sanayiinde, % 33.7 si hizmet sektöründe olmasına karşı bugün kadın işsizler arasında % 52 si hizmet sektöründedir.

Bu rakkamlar halen emek piyasasında strüktürel faktörlerin büyük rol oynadığını göstermektedir. Buna mukabil 1967 işsizliği daha çok genel konjonktürdeki yavaşlama ve gevşeme ile ilgili bulunmaktaydı²⁰.

Hali hazırda işsizliğin özellikle gençler arasında bir hayli yaygın olduğu müşahede edilmektedir. Bu durum sadece Batı Almanya için değil, gelişmiş bütün ülkeler için varit bulunmaktadır. Nitekim bu ülkede yirmi yaşın altındaki gençler arasında işsizlik oranı % 10.7 olup, bu oran diğer bütün yaş guruplarına dahil işsizlerin oranından çok daha yüksektir. Mutlaka rakkamlarla işsiz gençlerin sayısı 123100 dir²¹. Halbuki Mayıs 1975 sonunda bu ülkede 20 yaşın altındaki gençler arasında işsiz sayısı 86100 idi. Bir yıl önceki döneme nazaran 47300 veya % 122 artış meydana gelmiştir²². Buna göre gençler işsizlik durumunda çok

20) Bk. Botho Graf Pückler, Der Arbeitgeber; 20.9.1974/18, 29 Jahrgang, Köln.

21) Bk. Frankfurter Heft, November 1975.

22) Bk. Der Arbeitgeber, 19.12.1975.

fazla müteessir olmaktadırlar. Batı Almanyadaki bütün siyasî partilerin yetkilileri bu durumu teyit etmektedirler²³. Aslında yüksek konjonktürün carî olduğu dönemlerde gençlerin normal ücretlerle yardımcı hizmetlerde istihdam imkânları bulmaları mümkün iken, hali hazır duraklama ve gerileme devirlerinde bir çok müteşebbislerin personelden tasarrufa gidecekleri aşikârdır. Şüphe yoktur ki, muntazam bir mesleki-teknik eğitim görmüş olan gençler için işsiz kalma tehlikesi çok daha azdır²⁴. Gençler arasında işsizliğin yaygın olması neticesinde, Batı Almanya'da bu yaş gurubu yer yer birçok protesto hareketine girişmiştir. Protostocu gençlerin istekleri, her gence, yani 15-20 yaş gurubunu teşkil eden bütün delikanlılara normal mesleki-teknik eğitim imkânlarının sağlanmış ve eğitim sisteminde ciddi bir reform yapılmasıdır. Bu gençlerin ileri sürdüklerine göre, çocuklar temel-genel öğretimden sonra hemen işsizliğin kucağına salıverilmektedirler. Halbuki gençler arasında işsizliğin bu derece yaygın duruma gelmiş olmasının, sosyal ve politik tehlike bulutlarının ülkeyi kaplamasına yol açacağına yetkililerce anlaşılması gerektiği ileri sürülmüştür²⁵. Filhakika adı geçen ülkede işletmelerde gençlerin yetiştirilmesi maksadiyle kurulan tesislerde ve alman tedbirlerde bir gerilemenin meydana geldiği müşahede olunmaktadır. Bu itibarla teknik ve mesleki yetiştirme alanında yapılacak ciddi bir reformun gençler arasında halen yaygın olan işsizliğin azaltılması hususunda çok faydalı ve müessir olacağı, bundan dolayı özellikle işletmelerde gençlerin mesleki-teknik eğitimini sağlayacak tesislerin genişletilmesinin ve tedbirlerin yoğunlaştırılmasının gerekli olduğu üzerinde ısrar edilmektedir²⁶.

23) Bk. Karl Schwab, Jugendarbeitslosigkeit- Was kann, Was muss man tun? Gewerkschaftliche Monatshefte, 26. Jahrgang, September 1975, Köln.

24) Bk. Westdeutsche Allgemeine Zeitung, 25.2.1975.

25) Bk. Stuttgarter Zeitung, 14.4.1975.

26) Bk. Zehn - Punkte - Arbeitsprogramm - Vorstand Klausurtagung, Der Gewerkschafter, Monatsschrift für die Funktionäre der IG Metall 10, Oktober 1975, 23. Jahrgang, Frankfurt a.M. Ayrıca: Jürgen Kühl; (Jugendarbeitslosigkeit, Bildungs- und Beschäftigungssystem) Gewerkschaftliche Monatshefte, 26. Jahrgang, September 1975, Bund - Verlag, Klön.

Ancak yukarıda da işaret edildiği gibi, gençler arasında işsizliğin bilhassa yaygın olması sırf Batı Almanya'ya münhasır bulunmamaktadır.

Nitekim Hollanda da 19 yaşın altındaki genç işçiler arasındaki işsizlik oranı Mart 1975 de % 8.8 ve 19-22 yaş gurubunda ise % 7.6'ya ulaşmıştır. Halbuki bu ülkede toplam işsizlik oranı % 5.3 dir²⁷. Gençlerin en fazla işsizliğe maruz kaldıkları ülkeler arasında Danimarka % 13.9 la başta gelmekte, bunun % 7.7 ile İtalya, % 7 ile Fransa takip etmektedir. Mutlak rakamlar itibarıyla İtalyada 300.000 genç işsizdir. Genellikle işsiz kalan gençlerin mesleki-teknik eğitim görmemiş oldukları anlaşılmaktadır²⁸.

İtalyaya gelince, bu ülkede yapılan istatistikî araştırmalar işsizliğin 1974 Nisan ayı sonu ile 1975 in aynı ayı sonuna nazaran 112065 artarak 1.085423 rakkamına yükseldiğini göstermektedir.

Bu arada işsiz gençlerle iş arayan şahısların sayısı gittikçe artmaktadır. Yani istihdam krizi hususiyetle gençlerin işsizlik durumunu bir hayli kötüleştirmiştir. Diğer taraftan toplam işsizler içinde gençlerin işsizlik oranı % 32.7 ye ulaşmıştır.

İşsiz gençlerin % 60 sının Güney İtalya Bölgelerinde olduğu anlaşılmaktadır. Halbuki bu bölgede yaşayanların oranı tüm nüfus içinde % 35 den ibarettir. 1970 de 14-19 yaşları arasındaki genç işsizlerin oranı % 9.9 olduğuna göre, gençler arasındaki yüksek işsizliği sırf konjonktür durumuna bağlamamak lâzımdır. Halbuki 1970 de İtalyada tüm işsiz oranı sadece % 2.7 idi. Binaenaleyh durum iktisadi krizle doğrudan doğruya ilgili bulunmamaktadır.

Gençlerin emek piyasasına girmesi bakımından müşahede edilen kifayetsizlik, İtalyan ekonomisinin kronik düşük istihdam seviyesinde bulunmasından ileri gelmektedir. Aslında bu ülke ekonomisi 55 milyon değil, ancak 35 milyon insanı barındıracak kapasitededir. Tam istihdam devletin bütün gayretlerine rağmen ayakta duramamakta, dolayısıyla Avrupa ekonomik topluluğunda en kötü istihdam durumu bu ülkede ortaya çıkmaktadır. Her ta-

27) Bk. Bundesarbeitsblatt, 9.9.1975.

28) Bk. Blick durch die Wirtschaft, 25.9.1975.

rafta olduğu gibi İtalyada ve bu memleketin özellikle güney bölgelerinde genç işsizliğinin çok yetersiz meslekî-teknik eğitim seviyesiyle ilgili olduğu münakaşa götürmez bir gerçektir²⁹.

Belçikada da bilhassa gençler arasında işsizliğin yaygın olması, ilgili mercileri haklı olarak endişeye sevk etmektedir. Filhalka iş arayanların üçte birini 25 yaşın altındakiler teşkil etmektedir³⁰.

Japonyada da durum esas itibariyle aynıdır. Bu ülkede Mart 1973 tarihinde yapılan araştırmalara göre, kollejlerle Üniversitelerden toplam 297027 genç mezun olmuştur. Bunlardan 56559 u (% 19) işsiz bulunmaktadır³¹.

Hülâsa "Avrupa Topluluğu" nda gençler arasındaki işsizlik çok vahim bir durum arz etmektedir. Bütün toplulukta 25 yaşın altında bulunan gençler arasında işsizlerin sayısı 1.5 milyona ulaşmıştır. Bu itibarla topluluk statüsünde yer almış bulunan "hayat şartlarının islâhına matuf" hükümlerin uygulanmasına imkân hâsıl olamamaktadır. Genç erkekler ve kızlar artık Avrupanın kendilerine ekonomik hayata katılma ve sosyal refah şansından faydalanma imkânını tanımadığını söylemektedirler.

Aslında toplulukta halen mevcut 4.5 milyon işsiz arasında diğer yaş ve cinsiyet gurupları da vardır. Yaşlılar ve kadınlar saktılar ve gezginci işçiler gibi ancak gençler arasındaki işsiz sayısı Avrupa Topluluğu ortalaması itibariyle 1973 sonundan 1974 sonuna kadar oran olarak % 50 artmak suretiyle mutlak rakkamla 1.15 milyona yükselmiştir. Buna karşı bütün yaş guruplarındaki oranı artışı sadece % 32 dir. Aynı dönemde Danimarkada genç işsizliği % 261, Batı Almanyada % 154 dür. Toplulukta mevcut işsizlerin üçte birinden fazlasını 15-25 yaş gurubu teşkil etmektedir. Bu yaş gurubu ise kazanç faaliyetinde bulunan bütün insanların ancak % 20-25 ini teşkil etmektedir.

Bu yıl bütün Toplulukta üç milyon gencin okullarını ikmal edecekleri dikkate alınrsa, işsiz genç sayısının daha da artmasından endişe edilmekte, bunların emek piyasası dışında ve çıraklık

29) Bk. Neue Zürcher Zeitung, 21.7.1975.

30) Bk. Blick durch die Wirtschaft, 11.8.1975.

31) Bk. Internationale Labor Organization, Bulletin, 2/74.

eğitimi haricinde kalacakları sanılmaktadır. Ayrıca gizli genç işsizliğini de buna eklemek gerekir. Aslında "işsiz" teriminin istatistikçe tarifi de ülkeden ülkeye değişmektedir. Bir çok genç işsiz kendilerini istihdam ofislerine kaydettirmemektedir.

Netice itibariyle Topluluğa dahil ülkelerin bazılarında iki işsizden biri 25 yaşın altındaki gençtir. Fransada işsizlerin 1974 sonu durumu itibariyle % 45.8 i, Danimarkada % 47.2 si, Hollanda da % 37.6 sı, İtalyada % 32.7 si, İngilterede % 30.3 ü ve nihayet Batı Almanyada 28.4 ü 25 yaşın altındaki gençlerden te-rekküp etmektedir. Batı Almanyada geçen Ocak Aymın sonunda 20 yaşın altında 123000 genç işsiz vardı. İtalya ve Fransada 1974 sonunda 330.000 genç işsizdi. Bu rakkamlar 20 yaşın altındaki gençlerin işsizlikten çok daha fazla muztarip olduklarını göstermektedir. Bunun sebebi noksan öğrenme ve yetişme yerleri, kifayetsiz meslekî-teknik eğitimidir. Bilindiđi gibi çalışma imkânlarının azaldığı hallerde, ilk önce vasıfsız işçilerin hizmet akidlerine son verilmektedir.

Ayrıca hali hazırda genç işsizliğinin fazla olmasının sebepleri arasında ihmal edilmiş bölgeler; kifayetsiz meslekî kalifikasyon, yanlış mesleğe yönelme vesaire zikredilebilir. Özellikle İngiltere, Fransa ve İtalyada kesif bir manzara gösteren genç işsizliği gerek Avrupa Parlementosunu, gerek Avrupa topluluğu komisyonlarını ve topluluğun Bakanlar Kurulunu alarm durumuna getirmiştir.

Nitekim Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Heinz Oskar Vetter Avrupa gençlik teşkilâtı önünde yaptığı konuşmasında, genç işçiler için işyerlerinin korunmasını istemiş, Avrupa'da beş milyon işsizden bir milyonunu gençlerin teşkil ettiğini söylemiştir³². Topluluk bir çare olarak 25 yaşın altındakilerin coğrafi ve meslekî mobiliteleri, yani diğer meslekler için yetiştirme maksadiyle 180 milyon Mark tahsis etmiştir. Bu faaliyetler bilhas-sa ilk defa bir istihdam imkânı arayan gençler için yapılacaktır. Bundan başka alman diğer tedbirler arasında, gençleri kazanç faaliyetlerine daha iyi hazırlamak maksadiyle okul sistemine yeni bir yön verilmesi sayılabilir.

32) Bk. Die Quelle; Funktionärzeitschrift des Deutschen Gewerkschaftsbundes, 26. Jahrgang, Dezember 1975.

Meslekî yetiştirme sisteminin islâhı ve bütün ilkökul mezunlarının kavranması ayrı bir tedbir olarak düşünülmektedir. Diğer tedbirler arasında yeni çalışma sahalarının açılması, yani mevcut işyeri kapasitelerinin taksimi suretiyle bir işin şimdiye kadar olduğu gibi tek değil, bir çok insanlar tarafından yapılması, haftalık çalışma süresinin kısılması, uzun tatiller, yetişme ve ikmal yetiştirmeleri için uzun izinler yer almaktadır. Nihayet kamu hizmetlerinde munzam işyerlerinin açılması ve gençlerin çevre kirlenmesi de dahil alt yapı işlerinde çalıştırılması ve özel teşebbüslere gençlerin çalıştırılmaları için primler verilmesi düşünülen tedbirler arasındadır³³.

Aşlında gençler arasındaki işsizlik oranının, hemen bütün endüstri ülkelerinde tüm işsizlik oranının genellikle üstünde seyir etmesi üzerinde pek çok faktörlerin rolü vardır. Bir defa bu konuda dolaylı olarak daha yaşlı işçilerin istihdam münasebetlerini teminat altına alan tedbir ve normların varlığı etkili olmaktadır. Bunun dışında kamu ve özel kesim işverenleri, tamamiyle ekonomik şartların zorladığı işten çıkarmalarda aile durumu, çocuk sayısı, cinsiyet durumu vesaire gibi faktörleri dikkate almakta ve bu faktörler genç işçilerin hizmet akidlerinin öncelikle feshi neticesini doğurmaktadır³⁴.

Hülâsa emek piyasalarının düzenden çıkmalarının "ayrıcalıklı" kurbanları ilk sırada gençler, sonra kadınlardır. Bu durum aşağıdaki tabloda da açık şekilde görülmektedir³⁵.

% Hesabiyle işsizler	Erkek	Kadın
Belçika	35	65
Federal Almanya	46	54
Fransa	36	64
İtalya	60	40
Hollanda	67	33
İngiltere	71	29

33) Bk. Frankfurter Rundschau, 4 Juni 1975.

34) Bk. Dr. Andreas Stöhr, Nürenberg, Zur Lage und Entwicklung auf dem Arbeitsmarkt im Frühjahr 1975, Sozialer Fortschritt, Jahrgang 24/1975, Heft 7 Juli.

35) Bk. Avrupa Topluluğu Dergisi, sayı 3, Ankara.

Yukarıda da temas ve izah ettiğimiz gibi, meselâ Federal Almanya'da 25 yaşın altındaki gençler arasında işsizlik oranı hissedilir derecede artmıştır. Bu durum Fransa'da % 40 artışla 25 yaşından küçük işsizlerin üçte birini temsil etmektedir. Hollanda'da ise % 61 artış göstermiştir. Eldeki istatistikler Federal Almanya'da % 70, Belçika'da % 195 artış kaydeden üniversite mezunları arasındaki işsizlik oranının çok yüksek olduğunu göstermektedir. Gençlerin işsiz kalması, sadece ekonomik konjonktürün kötü olmasından ileri gelmemektedir.

Bu durum gençlerin sanayi ve modern üretim teknolojisinin isteklerine cevap verecek şekilde yetiştirilmelerini sağlayamayan eğitim sisteminden doğmaktadır. Meslekî - teknik eğitim kifayetsizliği kadın işsizliği hususunda da mühim rol oynamaktadır³⁶.

Esasen topluluğa dahil bütün Batı Avrupa ülkelerinde bir çok açık işyerlerinin uzun zaman doldurulamamasının sebebini, bu açık olan işyerlerinde çalışabilecek kalifikasyona sahip kimselerin bulunmamasından ileri gelmektedir. Nitekim aynı durum turistik tesislerde de kendini göstermektedir. Buralarda vasıflı işler için bir çok açık işyerleri olduğu halde, istekli çıkmamaktadır. Ayrıca hizmet sektöründe muhasip, yetmiş bankacı vesaire gibi uzman kişilere ihtiyaç vardır. Halen en kötü durumda olan ve işsizliğe en çok maruz bulunan yapı endüstrisinde dahi yetmiş işçi ktlığı çekilmektedir. Buna karşı meselâ, Batı Almanyan'ın Köln şehrinde işsizlerin % 69.8'ini herhangi bir meseleğe sahip olmayanlar teşkil etmektedir. Bütün ülkelerde bu oran % 61.3 dür. Bu tür kimselerle yüksek seviyede meslekî - teknik eğitim isteyen boş işyerlerinin doldurulmasına imkân olamayacağı aşîkârdır³⁷. Amerika Birleşik Devletlerinde de her türlü eğitimden yoksun kalmış olan zenciler arasında işsizlik durumunun çok yaygın olmasının sebebini yine bu noktada aramak gerekir.

Söylediklerimizi özetlersek bütün dünyada halen carî olan yoğun işsizliğe rağmen her tarafa vasıflı işçi fikdanı hâkimdir. Aşğıdaki tablo bu durumu aksettirmektedir :

36) Bk. Avrupa Topluluğu Dergisi, sayı 3, Ankara.

37) Bk. Welt der Arbeit, 21.11.1975.

Yıl	İşsiz Sayısı	Açık iş yerleri
1958	1.201.913	226.907
1959	667.087	281.316
1960	297.704	460.162
1961	187.840	589.471
1962	205.467	604.874
1963	216.323	574.482
1964	227.188	622.897
1965	200.987	665.481
1966	141.428	621.757
1967	576.047	302.490
1968	459.853	411.533
1969	243.212	719.877
1970	197.784	834.551
1971	206.472	700.839
1972	268.461	536.647
1973	286.576	602.576
1974	561.762	349.092
1975	1.114.048	260.576

Kaynak: Dr. Andreas Stöhr; adı geçen makale.

Batı Almanya'dan sonra şimdi diğer ülkelerdeki işsizlik durumuna bir göz atacak olursak, Belçika'da tüm işsizlerin sayısı Haziran 1975 sonundan Temmuz 1975 sonuna kadar 10.307 artarak 172.307 rakkamına ulaşmıştır. İstihdam ofisi bu ülkede işsizlik oranının % 6.5 olduğunu ifade etmiştir. Erkeklerde bu oran % 4.6, kadınlarda ise % 10.6 dır. Durum 1974 yılı Haziran ayı ile kıyaslandığı takdirde, işsiz Belçikalıların sayısında 75.414 ve oran olarak ise % 77.8 artış vardır. Buna karşı açık işyerlerinin oranında % 80 lik bir azalma kaydedilmiştir³⁸.

Fransa'da işsizler ordusunun bir milyona ulaştığı bildirilmektedir. Fransız Maliye ve İktisat Bakanının ifadesine göre, işsizler sayısının hesaplanmasında Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının hesaplama metodlarından faydalanılmıştır. Bununla beraber, işsizlerin bir kısmının mevsimin icabı olduğu, ayrıca okullarını bitiren gençlerin iş bulmak maksadiyle istihdam ofislerine başvurmalarının işsizler sayısını bir ölçüde kabarttığı ilâve olunmaktadır³⁹.

38) Bk. Blick Durch die Wirtschaft, 11.8.1975.

39) Bk. Neue Zürcher Zeitung, 9.10.1975 ve 24.10.1975.

İngiltere'de işsizlerin sayısındaki gelişmeler evvelce yürütülen tahminleri doğrulamış ve yapılan hesaplara göre halen bir milyonu aşmış bulunmaktadır. Nitekim mevsimlik düzeltmeleri yapılmamış Ağustos ayı istatistiklerine göre, Birleşik Krallıkta işsizlerin sayısı 1.250.000 rakkamına ulaşmıştır. İşsizlik 27 yıldanberi ilk defa olarak böyle yüksek bir hadde çıkmış bulunmaktadır. Sanayiciler tensikatın önümüzdeki aylarda da devam edeceğini söylemekte, özellikle okullarını bitirmiş gençler için iş bulma şansının çok zayıf olduğuna işaret etmektedirler. Bu itibarla işsizlik trendinin yükselmeğe devam etmesinden korkulmaktadır⁴⁰.

Kuzey İrlanda hariç olmak üzere, Büyük Britanya'da (İngiltere, İskoçya ve Galler) işsiz sayısı 1.195.000'dür⁴¹. Bu durum karşısında Sendikaların güçlü baskıları neticesinde işsizlik yardımları arttırılmış, 50 ve daha fazla işçinin hizmet akdine son verme durumunda olan işletmelerde bu kimseler istihdamda devam edildiği takdirde işçi başına haftada on sterlin devlet yardımı yapılması kararlaştırılmıştır⁴².

Danimarka'da istikrar programının uygulanmasına rağmen, Ağustos 1975 de sigortalı işsizlerin sayısı 13.754 artmak suretiyle işsiz sayısı 124.000 rakkamına ulaşmıştır. Bu suretle işsizlik oranı % 6.2 ye yükselmiş olmaktadır⁴³.

İtalya'da işsizlik öteden beri gelişmekte olan bölgelerde devam edip gelmekte iken, bu defa dünya konjonktüründeki hızlı düşme, diğer ülkelerde olduğu gibi, tür İtalya'da da tesirini göstermiş, hatta ümitsizlik içinde kalan bir kısım işsiz istihdam ofisini basmıştır⁴⁴. Diğer taraftan yine bu ülkede hususiyle aydınlar arasında baş gösteren işsizlik korku ve endişe doğuracak bir seviyeye ulaşmıştır. Filhakika İtalyan üniversiteleri yığın halinde hekim yetiştirmekte, ancak üniversite mezunlarından dörtte biri kendi öğretimleriyle ilgili bir iş bulamamakta, netice itibariyle bir "aydın işsizliği" doğmaktadır. Nitekim dört yıl hukuk öğrenimi yapan ve tahsilini iyi

40) Bk. Neue Zürcher Zeitung, 25.4.1975.

41) Bk. T.C. Maliye Bakanhğı, Hazine Genel Müdürlüğü, Hazine Bülteni, Eylül - Ekim, 1975, sh. 22.

42) Bk. Handelsblatt, 7.8.1975.

43) Bk. Neue Zürcher Zeitung, 9.9.1975.

44) Bk. 23.4.1975 tarihli günlük gazeteler.

olarak bitiren bir Romalı uygun bir iş bulamadığından dolayı ham-mallık yapmak, Napolili diğer bir İtalyan, felsefe ve edebiyat tah-sil ettiği halde satıcı olarak çalışmak, hukukçular şunun bunun ba-vulunu taşımak, mimarlar posta dağıtıcılığı yapmak, öğretmenler dükkân ve mağazalarda çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Bunun sebebi talepten çok akademisyen yetişmesidir.

1974 de İtalya'da 35 yüksek öğrenim müessesesi 87.500 mezun vermiştir. Buna karşı ancak 63.200 boş işyeri vardır.

Diğer taraftan 1974 ile 1975 arasında 545.000 yüksek öğrenim talebesi son imtihanlarını başarı ile vermiş olup, emek piyasalarına girmeye çalışmaktadırlar. Bununla beraber aynı devre zarfında bunların öğrenimlerine uygun düşen ancak 345.000 işyeri mevcut bulunmaktadır. Hekimler artık kart vizitelerine "hekim" yerine "işsiz" yazmak durumunda olduklarını söylemektedirler.

Bu itibarla işsiz aydınlar ümitsizlik ve hiddet içindedirler ve üniversitelere karşı protesto nümayişlerine girişmektedirler. Bazı büyük gazeteler bu durumu "patlayıcı potansiyel" olarak nitele-mekte, politik düzenin tehlikede olduğunu iddia etmektedirler. As-lında işsiz entellektüeller meselesinin önümüzdeki yılların en kri-tik problemini teşkil edeceği bir gerçektir.

Öte taraftan 1966 da İtalya'da 350.000 genç yüksek öğrenim yaparken, bu sayı günümüzde 800 bine yükselmiştir (Batı Alman-ya'da 780.000).

Romalı bir sosyolog olan G. Statera'nın ifadesiyle, "üniversite ile emek piyasası arasındaki koordinasyon İtalya'da olduğu kadar hiç bir sanayi ülkesinde bozuk değildir".

Zira İtalya'da orta ve alt tabakalarda bulunan aileler hâlâ üni-versite öğreniminin gerek meslekî, gerek sosyal yükselme bakımın-dan bir şans olduğu kanaatini taşımaktadırlar. Bu ülkede ortaokul öğretmenlerinin "profesör" ve her üniversite mezununun "doktor" unvanını taşıma eğilimleri, yukarıda işaret edilen durumu açıkla-mağa yeterlidir.

Öte yandan lise mezunları uygun bir iş bulamadıklarından üni-versitelere hücum etmekte, bu arada önemsiz dahi olsa bir burs bu-labilmektedir. Bundan dolayı adı geçen sosyolog, Statera, İtalya'da üniversitelerin bir park mahalli olduğunu ve meslek hayatına gire-

bilmek için üniversitelere park etmek inancının yaygın bulunduğunu ileri sürmektedir.

Roma'daki yüksek politikacılar akademisyen - proletaryaya ne gibi bir ilaç ve deva bulunabileceğini kestirememektedirler. Bir Numerus clausus rejiminin uygulanması özellikle solcular tarafından şiddetle red olunmaktadır. Bu arada yüksek öğrenim kuruluşlarının ağzına kadar dolu olması seviyeyi de düşürmektedir. Halen Roma üniversitesine 100 bin, Napoli Üniversitesine ise 71 bin öğrenci devam etmektedir. Üniversite idaresi yalnız bundan şikâyetçi değildir. Ayrıca talebenin derslerdeki lâubaliliği son haddini bulmaktadır. Öğrencilerin büyük bir kısmı ders notlarını tedarikle yetinerek, ancak sınav günü imtihan salonlarında gözükmeğetedirler. Netice itibariyle mezunlardan önemli bir kısmı öğrenimlerine uygun bir iş bulamadıkları için, akademik olmayan işlerde çalışmaktadır. Meselâ bu yıl Napoli taşıt işletmeleri, temizlik işlerinde çalıştırılmak üzere 186 işçiye ihtiyaç olduğunu ilân etmiş, buna karşı 13 bin talip çıkmıştır. Bunlar arasında 1.000 lise mezunu ve 30 adet doktor ünvanına sahip akademisyen vardır⁴⁵.

Esasen Amerika Birleşik Devletlerinde işsizlik, Avrupa ülkelerine nazaran bir hayli eskidir ve aşağı yukarı 1955 lerdənberi kronik şekilde devam edip gitmektedir. Nitekim henüz 1963 yılında A.B.D. Başkanı Kennedy, işsizlikten doğan tüm masrafların 1962 de bütün ülke sanayiinin üç hafta için kapanmasından ileri gelen zararlara eş olduğundan bahsetmişti⁴⁶. Bu tarihlerde adı geçen ülkede işsizlik oranı % 5.5 ile İkinci Cihan Savaşı sonrasında en yüksek haddine ulaşmış bulunuyordu⁴⁷.

Başkan Kennedy işsizlikle mücadele tedbiri olarak vergileri indirme programı uygulayacağını, böyle bir politikanın bu hususta belli başlı bir tedbir olduğunu ifade etmişti.

İşsizlik durumu aştında 1974 yılında meydana gelen petrol boykotu ve enerji krizi belirtileriyle başlamış, 1975 de otomobil sana-

45) Der Spiegel, Nr. 51/1974.

46) Bk. The N.Y. Times, 19.11.1963.

47) Internationale Rundschau; USA : Wirtschaftstbelegung, mit Hindernissen, Gewerkschaftliche Monatshefte, 26. Jahrgang, Dezember 1975.

yii ile kitlevi mallar üreten diğer endüstri kollarında başlayan toplu işten çıkarmalarla (tensikat) devam etmiştir. Enflasyonu ülke için en büyük ve bir numaralı tehlike olarak vasıflandırmıştır. Ford Hükümeti bu tehlikeyi vergilerde arttırma yoluyla önlemek istemekte iken, kongrece vergilerde indirimler yapılması hususunda Ocak 1975 de alınan bir karara muhalefet etmemek suretiyle vaktiyle Başkan Kennedy'nin takip ettiği politikayı uygulama yoluna gitmiştir. Bu suretle bir defaya mahsus olmak üzere vergi iadesi ve on milyar dolara ulaşan rant zamları karar altına alınmıştır. Bu zamlar Mayıs - Haziran 1975 aylarında ödenmiştir. Ayrıca fertler ve kurumlar için 12 milyar dolarlık geçici gelir vergisi indirimleri yapılmış ve bu indirim bütün bir yıla dağıtılmıştır.

İşçi Sendikaları Konfederasyonu (AFL - CIO) Başkanı George Meany, Konfederasyonun iki yılda bir yapılan kongresinde işsizlik münasebetiyle hükümetin iktisadî ve sosyal politikasını şiddetle tenkit etmiş, yirmi yaşın altındaki grupta işsizlik oranının % 19.3, siyah Amerikalılarda ise % 37.2 ye ulaştığını söylemiştir. Görüldüğü gibi zenciler arasında işsizlik bir felâket halini almıştır. Aşağı yukarı iki zenciden biri işsizdir. Durum böyle devam ettiği takdirde, 1980 yılına kadar bütün bir zenci neslinin işsizliğe mahkûm olacağı hesaplanmaktadır. Bu durumun ağır suçlara yol açtığını, ağır suçluların yarısının bu iki gruba mensup olduğunu ileri sürmüştür⁴⁸. Amerika Birleşik Devletleri Çalışma Bakanlığının kaynaklarına göre, bu ülkede işsizlik 1941 yılından beri ilk defa olmak üzere % 9 oranının üstüne çıkmış ve % 9.2. ye ulaşmıştır. Aynı yılın Nisan ayında işsizlik oranı % 8.9 idi. Halen Amerika'da işsizlerin sayısı 8.5 milyon ve istihdamda olanların sayısı ise 84.4 milyondur. İşsizlikten en çok müteessir olan sanayi dalı yapı endüstrisidir. Bu alanda işsizlik oranı % 21.8 dir. Bunu oto sanayii takip etmektedir⁴⁹. Bu arada satışları düşen Chrysler firmasının 80 bin kadar işçinin istihdam akdini fesh ettiği haber verilmektedir. Ülkede 8.5 milyon işsize ilâve olarak, dört milyon kadar işçi de kısa çalışma rejimine tâbi bulunmaktadır. Louis - Harris Enstitüsünün yaptığı kamu oyu yoklamasına göre, her iki Amerikalıdan biri ekonomik durgunluk ve

48) Bk. Neue Zürcher Zeitung, 10.10.1975.

49) Bk. Neue Zürcher Zeitung, 7/8.6.1975.

resessiyondan müteessirdir. Kendilerine soru sorularının % 30'u, ya kendilerinin veya aile fertlerinden birinin hizmet akidlerinin son bulunduğunu, % 9'u, tâbi oldukları fazla mesai rejimine son verildiğini, % 13'ü ise, kısa dönemli olarak çalıştıklarını söylemiştir. Bunun toplamı % 52 dir. Aslında fabrika ve maden ocaklarında, yapı işlerinde çalışan mavi yakalılarının bir çoğu sokakta kalmıştır. Zencilere ilâve olarak Portarikolular arasında da işsizlik yaygındır. Başkan Gerald Ford'un ifadesine göre, 1980 yılına kadar işsizlik oranının % 6.8'e düşmesi beklenmektedir. Diğer taraftan halen binlerce insan ülkenin bir ucundan diğer ucuna giderek, tıpkı 1930 ların büyük depresyonunda olduğu gibi kendilerine iş aramaktadırlar⁵⁰.

Tek tek ülkeler ve yaş ve cinsiyet grupları hakkında bu bilgileri verdikten sonra şimdi Avrupa Ekonomik Topluluğuna kısaca temas etmek isteriz. Filhakika Avrupa Topluluğu komisyonunun yayımladığı son istatistiklere göre, Topluluğa dahil ülkelerde halen işsizlerin sayısı 4.716.000 ni bulmaktadır. Bu sayı bir yıl öncesine nazaran 1.750.000 daha fazladır. Bu sayı çalışan nüfusun % 5.7 si oranındadır. Buna karşı açık işyerlerinin sayısında esaslı bir düşme kaydedilmiş ve rakkam 561.723'e inmiştir. Eylül 1975 sonunda kısa çalışma rejimine tâbi olanların sayısında ise artış meydana gelmiş ve sayı yüz binlere varmıştır. (Batı Almanya'da 638.571, Fransa'da ise 223.100)⁵¹. Bu itibarla sosyal durum Avrupa Ekonomik Topluluğunda bazılarınca "zorlu", bazılarınca "düşündürücü" bazılarına göre ise "ciddî" olarak mütalâa edilmekte ve topluluğun işgücü üzerinde etkili olabilmesi için harekete geçilmesi gerektiği ileri sürülmektedir⁵². Bu karanlık duruma bir çare aramak üzere geçen Kasım ayı ortalarında Avrupa Topluluğuna dahil ülkelerin iktisat ve çalışma Bakanları Brüksel'de bir konferans akdetmişlerdir. Bu konferansa adı geçen ülkelerin iş adamları ve sendika temsilcileri de katılmış bulunmaktadır. Konferansın amacı iktisadî krizin ve işsizliğin ortadan kaldırılmasıdır.

Konferansta sendika teşekküllerinin ortaya attıkları belli başlı teklifler şunlardır :

50) Bk. Eine Generation ohne Arbeit, Welt der Arbeit, 3.10.1975.

51) Bk. Neue Zürcher Zeitung, 20.10.1975.

52) Bk. Avrupa Topluluğu Dergisi, sayı 3, Ankara.

1) İşyerini ve geliri kaybetme korkusu yok edilmelidir. Böyle bir korku işverenler tarafından istismar edilmemelidir. Zira bu korku işyerlerinde verimliliği düşürmekte, işçilerin normal harcamalarını kısımlarına yol açmakta ve durumu daha da kötüleştirmektedir.

2) Gençler arasında yaygın olan ve bir skandal mahiyetini almış bulunan işsizliğe son verilmelidir. Bu itibarla daha çok eğitim tesisleri ve daha mükemmel bir meslekt - teknik yetiştirme rejimi meydana getirilmelidir.

3) İşçilerin satın alma gücünün garanti edilmesi gereklidir. Zira kitlevi satın alma gücü sürümün motoru ve işyerlerinin tam kapasite ile çalışmalarını ve yeni işyerlerinin ihdası için çok önemli bir şarttır.

4) İş adamları haklı sebeplere dayanmayan her türlü fiyat artışlarından kesinlikle vazgeçmelidirler. Zira bunlar hükümet programlarını tesirsiz bırakmakta, enflasyonu şiddetlendirmekte ve netice itibarıyla istihdam durumunu tehlikeye sokmaktadırlar.

5) Madenî eşya sanayiinde çalışan işçilerin korunması maksadıyla Avrupa Sosyal Fonuna yeni bir şekil verilmelidir.

6) İşçilerin kitlevî olarak işten çıkarılmalarına engel olmak amacıyla toplu sözleşme müzakerelerine vaktinden önce başlanması ve sözleşmelere buna dair hükümler konulması lâzımdır.

Hülâsa belli başlı sanayi ülkelerinde işsizlik oranı şöyledir⁵³ :

Danimarka	% 9.2
A.B.D.	% 8.7
Belçika	% 6.1
İtalya	% 5.7
Büyük Britanya	% 5.4
Fransa	% 4.5
Federal Almanya	% 4.5
Hollanda	% 4.3

53) Bk. Welt der Arbeit, 12.9.1975.

Şu hale göre Japonya ve Avustralya da dahil olmak üzere, Batı sanayi ülkelerinde işsizlerin sayısı 17 milyona ulaşmış bulunmaktadır. Ayrıca 6 milyon işçi kısa dönemli çalışma rejimine tâbidir. Milletlerarası Çalışma Teşkilâtına göre bu durum kırk yıldan beri en yüksek seviyeyi teşkil etmektedir⁵⁴.

Bu rakam 1974 ün altı milyon işsizine karşı çok büyük bir artışı ifade etmektedir. Bu itibarla Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı 1976 da bir dünya kongresi tertiplemeyi, burada fakirlik ve işsizlikle mücadele maksadiyle millî ve milletlerarası stratejiler tesbit etmeyi kararlaştırmış bulunmaktadır⁵⁵.

Diğer taraftan Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının yaptığı hesaplara göre, üçüncü dünya ülkelerinde halen 150 milyon civarında işsiz vardır. Teşkilât bu sayının 1980 yılına kadar bir misli artacağını ileri sürmektedir. Öte yandan bu sayının sadece "açık" işsizleri gösterdiğini, aslında iki milyar insanın yaşadığı gelişmekte olan ülkelerin bir özelliği olarak, buralarda düşük istihdam hüküm sürmektedir. Bu "gizli işsizlik" üçüncü dünya ülkelerinde, Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının yaptığı hesaplara göre, faal nüfusun takriben % 40 ını teşkil etmektedir⁵⁶.

Hülâsa konferansımızın giriş kısmında da söylediğimiz gibi, hali hazırda işsizlik dünyanın büyük ülkelerinde değişen ağırlıklar da olmakla beraber, "soğuk bir heyülâ" gibi dolaşmaktadır. İnsanlık bu hayaletin bir an önce ortadan kalkmasını ümitsizlikle beklemekte, iş ve ekmek isteyen aç erkek, kadın ve gençler çoğu ülkelerin Anayasalarına girmiş olan "çalışma hakkı" nın gerçekleşmesini büyük bir sabırla gözlemektedir.

Aslında çalışmaya muktedir ve istekli her ferde çalışma veya istihdam imkânı temin etmek ve millî ekonomiyi tam istihdam halinde tutmak iktisat siyasetinin başlıca hedefi, hatta bir numaralı hedefi olduğu için istihdam ve işsizlik hâdiselerinin daha yakından takibi günümüzde bir kat daha artmış bulunmaktadır⁵⁷.

54) Bk. Süddeutsche Zeitung, 17.7.1975.

55) Bk. IMB Nachrichten, Genf 19/20 Dezember 1975.

56) Bk. Süddeutsche Zeitung 17.7.1975; ayrıca, Türkiye İktisat Gazetesi, 17.4.1975.

57) Bk. Kenan Gürtan; Az Gelişmiş Ülkelerde İşsizlik Yönünden Nüfus Bünyesi ve Türkiye'deki Durum, Sosyal Siyaset Konferansları, 20. Kitap.